

ЗАКОН

О КРЕТАЊУ УЗ ПОМОЋ ПСА ВОДИЧА

Садржај закона

Члан 1.

Овим законом уређује се право особа са инвалидитетом на кретање уз помоћ пса водича у јавном превозу, објектима и површинама у јавној употреби и у радном простору.

Начела

Члан 2.

Овим законом обезбеђује се остваривање уставом зајемчених основних начела која се односе на уживање људских права, а нарочито на забрану дискриминације и увођење посебних мера ради постизања пуне равноправности особа са инвалидитетом са осталим грађанима и разрада права на достојанство и слободан развој личности.

Појмови

Члан 3.

Особа са инвалидитетом која се креће уз помоћ пса водича (у даљем тексту: особа која се креће уз помоћ пса водича) јесте слепо или слабовидо лице, лице које користи инвалидска колица и свако друго лице које има статус особе са инвалидитетом у складу са законом које се креће уз помоћ пса водича.

Пас водич је пас који се користи као подршка у кретању или у терапеутске, рехабилитацијске или друге сличне потребе особа са инвалидитетом, а који је прошао посебну обуку у складу са законом и који је видно обележен адекватном опремом.

Инструктор пса водича је лице које обавља послове обуке пса водича.

Право на кретање уз помоћ пса водича подразумева слободан приступ и кретање у јавном превозу, објектима и површинама у јавној употреби и у радном простору, као и у сваком другом простору.

Право на коришћење јавног превоза

Члан 4.

Особа која се креће уз помоћ пса водича има право на коришћење свих превозних средстава у јавном превозу, укључујући и задржавање на свим просторима који су предвиђени за путнике.

Особа која се креће уз помоћ пса водича не плаћа возну карту за пса водича, без обзира на смер и дужину пута на територији Републике Србије.

Под јавним превозом, у смислу овог закона, сматра се превоз у друмском, железничком, унутрашњем водном, ваздушном, градском и другом саобраћају.

Право на коришћење објеката у јавној употреби

Члан 5.

Особа која се креће уз помоћ пса водича има право коришћења свих објеката у јавној употреби, као што су објекти државних органа, органа аутономне покрајине и локалне самоуправе, као и других органа и организација, правних и физичких лица, објекти у области образовања, социјалне и здравствене заштите, културе, спорта, туризма, угоститељства и других делатности.

Особа која се креће уз помоћ пса водича не плаћа улазницу за пса водича за коришћење простора и објеката у јавној употреби.

Ближе услове и начин коришћења објеката у јавној употреби у области здравствене заштите од стране особе која се креће уз помоћ пса водича, споразумно прописују министар надлежан за послове здравља и министар надлежан за послове унапређења положаја особа са инвалидитетом.

Право на слободан приступ и боравак на јавним површинама

Члан 6.

Особа која се креће уз помоћ пса водича има право на слободан приступ и боравак на јавним површинама као што су јавне саобраћајнице, тргови, улице, пешачки прелази, паркови, зелене површине и друге површине за кретање и боравак лица.

Право на слободан приступ и боравак у радном простору

Члан 7.

Особа која се креће уз помоћ пса водича има право на слободан приступ и боравак у радном простору, односно простору у којем особа која се креће уз помоћ пса водича обавља послове.

Право инструктора пса водича

Члан 8.

Одредбе чл. 4–7. овог закона примењују се и на инструктора пса водича, у току трајања обуке пса.

Обавеза омогућавања остваривања права

Члан 9.

Правно лице, одговорно лице у правном лицу и предузетник дужни су да омогуће особи која се креће уз помоћ пса водича и инструктору пса водича остваривање права из чл. 4–8. овог закона.

Оспособљавање за кретање са псом водичем

Члан 10.

Оспособљавање особе која се креће уз помоћ пса водича за кретање са псом водичем организује и спроводи јавно признати организатор активности образовања одраслих, у складу са законом, на основу посебних програма прилагођених потребама и могућностима особа које се крећу уз помоћ пса водича којима се стичу знања, способности и вештине које обухватају самостално кретање, кретање са псом водичем, добробит животиња, зоопсихологију и социјализацију у породици, у складу са законом.

На посебни програм из става 1. овог члана мишљење даје министарство надлежно за послове унапређења положаја особа са инвалидитетом.

Јавно признати организатор активности образовања одраслих из става 1. овог члана издаје доказ о стеченим знањима, способностима и вештинама.

Одговарајућа исправа

Члан 11.

Особа која се креће уз помоћ пса водича и инструктор пса водича поседују одговарајућу исправу на основу које се остварује право на кретање уз помоћ пса водича.

Под одговарајућом исправом из става 1. овог члана подразумева се:

- 1) доказ о стеченим знањима, способностима и вештинама за кретање са псом водичем за особу која се креће уз помоћ пса водича;
- 2) доказ о завршеној обуци – за пса водича;
- 3) доказ о оспособљености за обављање послова обуке пса водича за инструктора пса водича.

Исправу из става 2. овог члана која је издата у иностранству замењује одговарајућа потврда министарства надлежног за послове унапређења положаја особа са инвалидитетом.

Потврду из става 3. овог члана министарство надлежно за послове унапређења положаја особа са инвалидитетом издаје под условом да је та исправа издата од стране овлашћеног лица, да је надлежни орган земље у којој је издата исправа потврдио да се ради о регистрованом, односно лицу овлашћеном за њено издавање, и да су достављени преводи те исправе и потврде, у складу са законом, на језик који је у службеној употреби у Републици Србији.

Надзор

Члан 12.

Надзор над применом овог закона врши министарство надлежно за послове унапређења положаја особа са инвалидитетом.

Казнене одредбе

Члан 13.

Новчаном казном од 200.000,00 до 500.000,00 динара казниће се за прекршај правно лице ако особи која се креће уз помоћ пса водича или инструктору пса водича забрани или не омогући:

- 1) право на коришћење свих превозних средстава у јавном превозу, укључујући и задржавање на свим просторима који су предвиђени за путнике (члан 4. став 1);
- 2) бесплатан превоз за пса водича (члан 4. став 2);
- 3) коришћење објеката у јавној употреби (члан 5. став 1);
- 4) бесплатан улазак за пса водича у објекте у јавној употреби (члан 5. став 2);
- 5) слободан приступ и боравак на јавним површинама (члан 6);
- 6) слободан приступ и боравак у радном простору, односно простору у којем лице које се креће уз помоћ пса водича обавља послове (члан 7).

Новчаном казном од 20.000,00 до 100.000,00 динара казниће се за прекршај из става 1. овог члана и одговорно лице у правном лицу.

Новчаном казном од 100.000,00 до 400.000,00 динара казниће се за прекршај из става 1. овог члана предузетник.

Новчаном казном од 10.000,00 до 150.000,00 динара казниће се за прекршај физичко лице – инструктор пса водича који се креће уз помоћ пса водича ван трајања обуке пса водича (члан 8).

Прелазне и завршне одредбе

Члан 14.

Надлежни министри донеће ближе прописе на основу овлашћења из овог закона, у року од шест месеци од дана ступања на снагу овог закона.

Државни органи, органи аутономне покрајине и локалне самоуправе, други органи и организације, правна и физичка лица усагласиће одлуке и ускладиће начин рада са одредбама овог закона у року од шест месеци од дана ступања на снагу овог закона.

Члан 15.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”, а примењиваће се протеком рока од шест месеци од дана ступања на снагу овог закона.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. УСТАВНИ ОСНОВ

Уставни основ за доношење Закона о кретању уз помоћ пса водича садржан је у члану 97. тачка 10. Устава Републике Србије, према коме Република Србија уређује и обезбеђује систем у области социјалне и инвалидске заштите, у члану 21. став 4, којим је утврђено да се не сматрају дискриминацијом посебне мере које Република Србија може увести ради постизања пуне равноправности лица или групе лица која су суштински у неједнаком положају са осталим грађанима, као и члану 69. став 4. којим је утврђено да сви инвалиди уживају посебну заштиту, у складу са законом.

II. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Разлози због којих се предлаже доношење овог закона су вишеструки и односе се на:

1) реализацију циљева предвиђених Стратегијом унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији („Службени гласник РС”, број 1/07, у даљем тексту: Стратегија) и предузимање одговарајућих мера утврђених Законом о потврђивању Конвенције о правима особа са инвалидитетом („Службени гласник РС – Међународни уговори”, број 42/09, у даљем тексту: Конвенција о правима особа са инвалидитетом);

2) изједначавање могућности особа са инвалидитетом првенствено слепих и слабовидних лица, као и лица која користе инвалидска колица и других лица која имају статус особе са инвалидитетом, као и лица која користе пса у терапеутске или друге сличне сврхе у смислу несметаног кретања и осигурања физичког приступа различитим објектима у јавној употреби, јавном превозу, јавном и радном простору, који се на овај начин чине приступачним;

3) омогућавање остваривања права у складу са потребама лица која се крећу уз помоћ пса водича.

Истовремено, изједначавање могућности, приступачност и омогућавање остваривања различитих права у складу са потребама лица која се крећу уз помоћ пса водича јесу и основни циљеви који се овим законом постижу, у смислу омогућавања што пуније инклузије особа са инвалидитетом у све друштвене токове.

Наиме, на основу Студије о изводљивости за унапређење запошљавања особа са инвалидитетом у Републици Србији, коју је пред доношење Стратегије спровела Европска агенција за реконструкцију, у Републици Србији живи између 700.000 и 800.000 особа са инвалидитетом (што је просечан број особа са инвалидитетом у ЕУ – између 8-12% од укупног броја становника). Од укупног броја особа са инвалидитетом у Републици Србији, око 330.000 лица је радног узраста (15-64 године), од којих је око 168.000 активних лица. Приликом развоја решења у области унапређења положаја особа са инвалидитетом, поменутом Стратегијом је наглашено да се мора посебна пажња посветити чињеници да ризици маргинализације и социјалне искључености имају тенденцију да се увећавају и умножавају те је неопходно предузети све активности како би се ови ризици svelи на најмању меру.

Неки од циљева утврђених Стратегијом јесу: 1) уграђивање питања положаја особа са инвалидитетом у опште развојне планове уз изградњу институционалног оквира и операционализацију сарадње на активностима планирања и праћења политика у овој области, 2) унапређење система

подршке и услуга усмерених ка кориснику у складу са његовим потребама, 3) повећање укључености особа са инвалидитетом у заједницу стварањем услова за учешће у културном и спортско-рекреативном животу и слободним активностима, 4) чињење доступним социјалних, здравствених и других услуга базираних на правима и потребама корисника, у складу са савременим међународно–прихваћеним методама, 5) осигурање приступа изграђеном окружењу, приступачном превозу, информацијама, комуникацијама и услугама намењеним јавности, 6) обезбеђивање услова да сви јавни и објекти отворени за јавност, саобраћајна инфраструктура и објекти у функцији јавног превоза путника у свим гранама саобраћаја, буду приступачни за особе са инвалидитетом.

Са друге стране, Конвенција о правима особа са инвалидитетом, у чијој је изради учествовао и представник Републике Србије др Дамјан Татић, као основна начела дефинише: 1) поштовање урођеног достојанства, индивидуалну самосталност укључујући слободу властитог избора и независност особа; 2) забрану дискриминације; 3) пуно и ефикасно учешће и укључивање у друштво; 4) уважавање разлика и прихватање особа са инвалидитетом као дела људске разноликости и човечанства; 5) једнаке могућности; 6) доступност; 7) равноправност жена и мушкараца; 8) уважавање развојних способности деце са инвалидитетом као и поштовање права деце са инвалидитетом на очување свог идентитета. Ради реализације ових начела, државе уговорнице се обавезују да обезбеде и унапреде пуно остваривање свих људских права и основних слобода за све особе са инвалидитетом без дискриминације било које врсте по основу инвалидитета. У том циљу државе стране уговорнице преузимају обавезу да:

(а) усвоје све одговарајуће законодавне, административне и друге мере за остварење права признатих конвенцијом;

(б) предузму све одговарајуће мере, укључујући и законодавство, у циљу мењања или укидања постојећих закона, прописа, обичаја и праксе који представљају дискриминацију према особама са инвалидитетом;

(ц) узму у обзир заштиту и унапређење људских права особа са инвалидитетом у оквиру свих политика и програма;

(д) се уздржавају од свих поступака или праксе који нису у складу са конвенцијом, као и да обезбеде да државни органи и институције делују у складу са конвенцијом;

(е) предузму све одговарајуће мере за отклањање дискриминације по основу инвалидности од стране било ког лица, организације или приватног предузећа;

(ф) да предузму односно подстичу истраживање и развој универзално дизајнираних предмета, услуга, опреме и уређаја, што би требало да изискује минимално евентуално прилагођавање и најниже трошкове у циљу задовољавања специфичних потреба особе са инвалидитетом, унапређења њихове доступности и коришћења, као и подстицања универзалног дизајна у утврђивању стандарда и смерница;

(г) да предузму односно подстичу истраживање и развој, доступност и коришћење нових технологија, укључујући информационе и комуникационе технологије, помагала за кретање, средства и технологије за помоћ погодне за особе са инвалидитетом, при чему треба дати предност технологијама чија је цена приступачна;

(x) да пружи доступне информације особама са инвалидитетом о помагалима за кретање, средствима и технологијама за помоћ, укључујући нове технологије, као и друге облике помоћи, услуга подршке и олакшице;

(и) да подстичу обуку стручних кадрова и особља које ради са особама са инвалидитетом како би се обезбедила боља помоћ и услуге гарантоване на основу тих права.

У члану 9. Конвенције о правима особа са инвалидитетом утврђено је да ће, у циљу омогућавања самосталног живота и пуног учешћа особа са инвалидитетом у свим сферама живота, државе стране уговорнице предузети одговарајуће мере да особама са инвалидитетом обезбеде приступ, равноправно са другима, физичком окружењу, превозу, информацијама и комуникацијама, укључујући информационе и комуникационе технологије и системе, као и другим погодностима и услугама које су отворене односно које стоје на располагању јавности, како у урбаним тако и у руралним срединама. Те мере, које укључују идентификовање и уклањање препрека и баријера за приступ, односиће се, између осталог, и на:

зграде, путеве, превозна средства и друге погодности у затвореном и на отвореном простору, укључујући школе, стамбене објекте, здравствене објекте и радна места;

информације, комуникације и друге услуге, укључујући и електронске услуге и хитне службе.

Чланом 19. прописано је да државе стране уговорнице признају једнако право свим особама са инвалидитетом да живе у заједници, да имају једнак избор као и други и предузеће ефикасне и одговарајуће мере да особама са инвалидитетом олакшају потпуно уживање овог права и њихово потпуно укључивање и учешће у заједници, укључујући обезбеђење да особе са инвалидитетом приступ већем броју кућних, резиденцијалних и других услуга за пружање подршке од стране заједнице, укључујући личну помоћ која им је потребна за живот и укључивање у заједницу, као и спречавање изолације или изопштавања из заједнице; као и да услуге и олакшице које заједница пружа становништву у целини буду под истим условима доступне особама са инвалидитетом и да задовољавају њихове потребе.

Исто тако, чланом 20. Конвенције о правима особа са инвалидитетом прописано је да ће државе стране уговорнице предузети ефикасне мере да особама са инвалидитетом обезбеде личну покретљивост са највећим могућим степеном самосталности у време које оне одаберу, да олакшају приступ квалитетним помагалима за кретање, уређајима, технологијама и облицима живе помоћи и посредника у кретању, укључујући њихово стављање на располагање, да обезбеде обуку у вештинама кретања као и специјализованом особљу које ће радити са тим особама, као и да подстакну правна лица која производе помагала, средства и помоћне технологије за кретање да узму у обзир све аспекте покретљивости особа са инвалидитетом.

Такође, Стандардна правила УН за изједначавање могућности које се пружају особама са инвалидитетом дефинишу термин „изједначавање могућности” као процес којим различити делови друштва и околине, као што су службе, делатности, информисање и документација, постају доступни свима, посебно особама са инвалидитетом, на начин како то омогућавају достигнућа савремене технике и технологије, као и потребе самих особа са инвалидитетом.

Такође и Европска стратегија за особе са инвалидитетом 2010-2020 – Европа без баријера (Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the

Committee of the Regions – European Disability Strategy 2010–2020: A Renewed Commitment to a Barrier-Free Europe), као основне циљеве поставља оснаживање особа са инвалидитетом да уживају сва права у пуном обиму омогућавањем учешћа у друштву уклањањем различитих баријера и омогућавањем: приступачности, учешћа у друштву, једнакости, запошљавања, образовања и обуке, социјалне заштите, здравља и спровођењем активности које доприносе изједначавању могућности. У том смислу, и овом стратегијом је утврђено да је потребно предузети најразличитије мере у правцу обезбеђивања, на равноправној основи, остваривања свих права и приступачности целокупног окружења, добара и услуга, превоза, информација и комуникација, и то у складу са потребама особа са инвалидитетом. ЕУ и све државе појединачно треба да промовишу права особа са инвалидитетом, раде на спречавању дискриминације у сваком облику сагледавају потребе и омогућавају приступачност, учешће и једнакост свих особа са инвалидитетом. Овом стратегијом се наводи да земље кандидати и земље потенцијални кандидати треба да учине прогрес у промовисању права особа са инвалидитетом у сваком смислу.

У смислу наведеног, како у Републици Србији, тако и на нивоу ЕУ, није утврђена обавеза доношења прописа који се експлицитно односи на кретање са псом водичем, односно на нивоу ЕУ не постоје обавезујући прописи који се односе искључиво на ову област, него је препуштено земљама чланицама да одреде начине и путеве за остваривање различитих права особа са инвалидитетом, изједначавање могућности, омогућавање задовољења различитих потреба, постизање равноправности и остваривање приступачности свих права и услуга у сваком друштву за особе са инвалидитетом.

Један од начина за постизање наведених циљева, односно превасходно изједначавање могућности и остваривање равноправности особа са инвалидитетом јесте и омогућавање кретања уз помоћ пса водича, што доприноси приступачности са једне стране, док са друге има и терапеутска и рехабилитацијска својства, која нису потребна само оним лицима која имају статус особе са инвалидитетом, него и другим лицима којима је таква помоћ и подршка добродошла.

Када се има у виду упоредна пракса, потребно је напоменути да многе земље у свету (са традицијом дугом око 100 година нарочито у САД, Немачкој и Великој Британији - након Првог светског рата као помоћ првенствено ослепелим од ратних дејстава) омогућавају кретање са псима водичима на свим местима где би лица која се крећу уз њихову помоћ могла и требала да се крећу, док је покрет који се бори за омогућавање остваривања оваквог кретања изузетно јак, окупљен око Међународног удружења паса водича, активно ради на лобирању за доношење директиве Европске Комисије у Бриселу о омогућавању слободног приступа свим објектима у јавној употреби како за лица која се крећу уз помоћ пса водича, тако и за инструкторе паса водича. Што се тиче европских земаља, право на кретање уз помоћ пса водича омогућено је у: Аустрији, Белгији, Чешкој, Данској, Финској, Француској, Немачкој, Мађарској, Италији, Холандији, Пољској, Португалији, Словачкој, Норвешкој, Шпанији, Шведској, Швајцарској и другим земљама, а што се тиче земаља у окружењу – нпр. Република Хрватска има овакав закон од 1998. године, док у Црној Гори закон постоји од 2008. године.

Иначе, добробит која се постиже близином и сталним непосредним контактом између човека и пса је велика и доказана у бројним студијама на ту тему, у којима се указује на позитивне ефекте који се постижу како у психолошком и физиолошком, тако и у социјалном смислу. Пси водичи помажу и омогућавају добробит на различите начине – пружају поверење, подршку, пријатељство и сигурност, смањују стрес, анксиозност, депресију и усамљеност. Лица која се

крећу уз помоћ паса водича, нарочито слепе особе и лица која болују од аутизма, стичу осећај независности и веће самосталности, а кретањем подстичу побољшање здравља и социјализацију, односно интеракцију са друштвом. Ови пси се чак називају и „ice breakers” у смислу сликовитог приказивања свеукупне подршке коју пружају.

Кретање уз помоћ пса водича првенствено је намењено слепим и слабовидим лицима, којих, на основу података Савеза слепих Србије, који окупља највећи број локалних удружења слепих у читавој Републици, има око 12.000, од којих је око 9.000 слепих и око 3.000 слабовидих. Овај пропис се, међутим, не односи само на слепе особе, него и на друге особе са инвалидитетом, у складу са њиховим могућностима и потребом за коришћењем овакве услуге, као и на друга лица која псе користе у терапеутске или рехабилитацијске сврхе што је потпуно нова услуга-активност.

Позитивни ефекти који се постижу овим законом, не односе се само на кретање уз помоћ паса водича и омогућавање покретљивости а тиме и равноправности особа са инвалидитетом. Посредно, омогућавањем кретања, омогућава се и развој специфичне услуге у нашем систему, услуге која до сада није постојала, а позитивни ефекти се везују и за терапеутска и рехабилитацијска, дакле здравствена, социолошка и психолошка дејства која зближавања особе са инвалидитетом и пса водича проузрокују. Не мали ефекат овог закона јесте и разбијање предрасуда о особама са инвалидитетом уопште, развијање кампање која подразумева и схватање шире јавности о постојању и потребама особа са инвалидитетом и тиме у великој мери изједначавање њихових могућности са могућностима свих грађана. Тако нпр. сусрет са особама са инвалидитетом које се крећу уз помоћ пса водича у установама културе, спорта, угоститељства и сл. омогућава свим присутним развијање свести о постојању особа са инвалидитетом и њиховим потребама, што свакако у перспективи доприноси побољшању њиховог целокупног положаја разбијањем различитих предрасуда које евидентно постоје. Са друге стране, кретање у свим средствима јавног превоза омогућава већу приступачност и доводи до лакшег приступа образовању, потребним здравственим услугама, запошљавању и раду. На овај начин утиче се на свеукупан положај особа са инвалидитетом у заједници, и став заједнице о особама са инвалидитетом.

У смислу могућности да се проблем реши и без доношења закона и питања зашто је доношење акта најбољи начин за решавање проблема потребно је нагласити да доношење овог закона омогућава да се, сва лица која се крећу уз помоћ пса водича, слободно и једнако са свим другим грађанима, крећу у превозним средствима у јавном превозу, да користе објекте у јавној употреби, да имају право на приступ и боравак на јавним површинама и радном простору. Уколико се, пак, овај закон не би донео кретање, коришћење и боравак лица која се крећу уз помоћ пса водича би било онемогућено, што је директно супротно тежњи друштва да омогући равноправност свим грађанима, али и подразумева онемогућавање реализације одредаба Конвенције о правима особа са инвалидитетом и других аката којима се утиче на побољшање положаја особа са инвалидитетом. Дакле, да би се постигли сви наведени предвиђени циљеви, доношење закона је у конкретном случају једини начин на који се могу утврдити права и обавезе свих актера на које се поједине одредбе односе, односно једини начин да се постигне жељени циљ у смислу равноправности, приступачности и инклузије свих грађана који се крећу уз помоћ пса водича и то у различитим областима, јесте доношење закона којим се регулише та материја.

III. ОБЈАШЊЕЊЕ ОСНОВНИХ ПРАВНИХ ИНСТИТУТА И ПОЈЕДИНАЧНИХ РЕШЕЊА

Чланом 1. овог закона одређен је садржај самог закона, односно предмет регулисања и то тако да се уређује право особа са инвалидитетом на кретање уз помоћ пса водича у јавном превозу, објектима и површинама у јавној употреби и у радном простору.

Чланом 2. закона извршено је указивање на основна начела, односно на обезбеђивање остваривања уставом зајемчених основних начела која се односе на уживање људских права, а нарочито на забрану дискриминације и увођење посебних мера ради постизања пуне равноправности особа са инвалидитетом са осталим грађанима и разрада права на достојанство и слободан развој личности.

Чланом 3. регулисани су основни појмови који се користе у овом закону, и то: ко остварује право на кретање уз помоћ пса водича, шта се подразумева под псом водичем, инструктор пса водича и право на кретање уз помоћ пса водича.

Особа која се креће уз помоћ пса водича је особа са инвалидитетом - слепо или слабовидо лице, лице које користи инвалидска колица и свако друго лице које има статус особе са инвалидитетом у складу са законом а које се креће уз помоћ пса водича.

Пас водич је дефинисан као пас који је прошао посебну обуку у складу са законом и који се користи као подршка особама са инвалидитетом, као и у терапеутске, рехабилитацијске или друге сличне сврхе, а који треба да буде обележен адекватном опремом. Та опрема најчешће подразумева одговарајући поводац и назнаку да се ради о псу водичу.

Инструктор пса водича дефинисан је као лице које које обавља послове обуке пса водича. Ово лице треба да поседује одговарајућу исправу за обављање послова обуке пса водича што је детаљније разрађено чланом 11. самог закона. Имајући у виду да постоје бројне иностране или међународно признате организације које обављају послове обуке како инструктора, тако и паса водича, као и да тренутно у Републици Србији не постоји ни једна организација која се бави овим пословима, потребно је учинити доступним обављање ових послова и специфичну нострификацију стечених знања.

Право на кретање уз помоћ пса водича подразумева слободан приступ и кретање у јавном превозу, објектима и површинама у јавној употреби и у радном простору, као и у сваком другом простору, што је даље детаљније разрађено самим законом.

Чл. 4–8. регулисана су права која остварују особе које се крећу уз помоћ пса водича и инструктори паса водича, и то: право на коришћење јавног превоза, право на коришћење објеката у јавној употреби, право на слободан приступ и боравак на јавним површинама и право на слободан приступ и боравак у радном простору. Оваква права је потребно обезбедити како за саму особу која се креће уз помоћ пса водича, тако и за инструктора пса водича из разлога неопходности савладавања свих потребних способности од стране самог пса у периоду док је под дресуром.

Право на коришћење јавног превоза подразумева право на коришћење свих превозних средстава у јавном превозу (друмском, железничком, речном, ваздушном, градском и другом саобраћају), укључујући и задржавање на свим просторима који су предвиђени за путнике, не плаћајући возну карту за пса водича, без обзира на смер и дужину пута.

Право коришћења објеката у јавној употреби подразумева право на коришћење објеката у области образовања, социјалне и здравствене заштите, културе, спорта, туризма, угоститељства и других делатности, без плаћања улазнице за пса водича, уколико је плаћање улазнице иначе предвиђено. Објектима у јавној употреби сматрају се дакле сви објекти државних органа, органа територијалне аутономије и локалне самоуправе, као и других органа и организација, правних и физичких пред којима особе са инвалидитетом остварују права и обавезе, односно законом засновани интересе.

Имајући у виду специфичности коришћења објеката у јавној употреби у области здравствене заштите, због обезбеђивања адекватних услова за здравствену заштиту свих лица која се налазе у тим објектима (нпр. инфективне клинике, породилишта и др.), законом се даје основ за ближе уређивање услова и начина коришћења ових објеката од стране особе које се креће уз помоћ пса водича, од стране министра надлежног за послове здравља.

Законом се предвиђа и право на слободан приступ и боравак на јавним површинама као што су јавне саобраћајнице, тргови, улице, пешачки прелази, паркови, зелене површине и друге површине за кретање и боравак лица, као и право на слободан приступ и боравак у радном простору, односно простору у којем особа која се креће уз помоћ пса водича обавља послове. Разлог за овакво регулисање лежи у чињеници да је ради омогућавања равноправности у области рада и запошљавања, неопходно омогућити овим лицима право на обављање послова код послодавца, односно право на долазак и одлазак са посла, као и кретање по радним просторијама уз помоћ пса водича.

Чланом 8. регулисано је идентично право на кретање са псом водичем и за инструктора пса водича, и то искључиво у току трајања обуке пса, имајући у виду да пас мора бити високо обучен у стварним условима у којима ће и обављати послове, те је као део обуке неопходно омогућити исту врсту кретања и инструктору.

Чланом 9. даље је регулисана обавеза омогућавања остваривања наведених права од стране свих правних лица, одговорних лица у правном лицу, као и предузетника, што је даље санкционисано и одговарајућим казнама, у члану 13. закона.

Оспособљавање за кретање са псом водичем регулисано је чланом 10. закона, и то тако да ово оспособљавање организује и спроводи јавно признати организатор активности образовања одраслих, што је у складу са прописима о образовању одраслих. Кретање уз помоћ пса водича омогућено је свим особама са инвалидитетом, а посебно слепим и слабовидим особама, које у највећој мери користе могућност кретања уз помоћ пса водича, што је могуће само уколико су савладане вештине самосталног кретања, као и сналажења у простору. Из тог разлога се ове обуке организују и спровode на основу посебних програма прилагођених потребама и могућностима лица које се креће уз помоћ пса водича. Прописивање одговарајућих посебних програма којима се стичу знања, способности и вештине за самостално кретање, кретање са псом водичем, за добробит животиња, зоопсихологију и социјализацију у породици, неопходно је првенствено из разлога обезбеђивања одговарајућих, једнообразних, квалитетних програма на основу којих ће све особе које овакве обуке заврше, заиста и моћи самостално да се крећу и користе све предности кретања уз помоћ пса водича, а истовремено знати и правилан начин понашања са овим псима, њихову негу и исхрану, као и све друге чиниоце који утичу на добробит животиња и добро обављање предвиђених послова од стране самих паса. На поменути посебни програм, министарство надлежно за послове унапређења положаја особа са инвалидитетом даје мишљење, док је

остала процедура регулисана прописом о образовању одраслих, на основу кога постоји и обавеза издавања уверења о стеченим знањима, способностима и вештинама.

Како се овим законом предвиђа остваривање права на кретање уз помоћ пса водича, а тренутно у Републици Србији не постоји ни организација која се бави обуком паса, нити одгајивачница оваквих паса, једина могућност за остваривање права на кретање у овом моменту јесте уз помоћ пса водича који се увезу из иностранства. Уколико се буде развијала могућност обуке паса у Србији, за шта постоји интересовање од стране бројних лица који већ имају велика знања у кинологији и обукама паса за различите намене, потребно је да се претходно стечени докази о тим знањима преведу у систем у Републици и то уколико су испуњени предвиђени услови. На тај начин ће инструктори стећи домаћу исправу на основу које ће моћи да обављају ове послове. Са друге стране, уколико нема одговарајуће домаће исправе, многи власници обичних паса који нису обучени за водиче, могли би да се позивају на одредбе овог закона да би их без накнаде превозили или са њима одлазили на различита места – објекте у јавној употреби.

Из наведених разлога је чланом 11. дефинисан начин стицања одговарајуће исправе у Републици Србији и то тако да особа која се креће уз помоћ пса водича и инструктор пса водича који поседују доказ издат у Републици остварују право на кретање уз помоћ пса водича. Ти докази су:

- 1) доказ о стеченим знањима, способностима и вештинама за кретање са псом водичем за особу која се креће уз помоћ пса водича;
- 2) доказ о завршеној обуци за пса водича;
- 3) доказ о оспособљености за обављање послова обуке пса водича за инструктора пса водича.

Међутим, уколико је таква исправа издата у иностранству, министарство надлежно за послове унапређења положаја особа са инвалидитетом издаваће потврду којом ће исправа из иностранства бити прихваћена и практично замењивати одговарајућа исправу из земље. Та потврда издаје се под условом да је та исправа издата од стране овлашћеног лица у иностранству, да је надлежни орган земље у којој је издата исправа потврдио да се ради о регистрованом, односно лицу овлашћеном за њено издавање, и да су достављени преводи те исправе и потврде, у складу са законом, на језик који је у службеној употреби у Републици Србији.

Надзор над применом закон регулисан је чланом 12., а врши га министарство надлежно за послове унапређења положаја особа са инвалидитетом.

Чланом 13. уређене су казнене одредбе за правна и физичка лица која не омогуће права утврђена овим законом, као и за инструктора пса водича који користи право на кретање уз помоћ пса водича мимо саме обуке.

Чланом 14. регулисан је рок од шест месеци од дана ступања на снагу закона да се донесу одговарајућа подзаконска акта и усклађивање начина рада и доношење одговарајућих одлука од стране државних органа, органа територијалне аутономије и локалне самоуправе, других органа и организација, правних и физичких лица.

Чланом 15. регулисано је ступање на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије” и почетак примене протоком рока од шест месеци од дана ступања на снагу овог закона, ради остављања довољног времена за све органе и организације да ускладе начин рада, као и за упознавање шире јавности.

IV. ПРОЦЕНА ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА

За спровођење овог закона није потребно обезбедити финансијска средства, посебно јер се њим регулише искључиво остваривање права на кретање уз помоћ пса водича, дакле омогућавање кретања са псом како у објектима у јавној употреби, тако и на јавним површинама, саобраћајним средствима, код послодавца, из чега и произилази да нису потребна посебна средства да би одговарајући органи и организације донели акте којима би се, у истим просторима којима и сада располажу, омогућило самостално кретање уз помоћ пса водича.

V. АНАЛИЗА ЕФЕКТА ЗАКОНА

На кога ће и како ће највероватније утицати решења у закону?

У смислу одређивања проблема које овај закон треба да реши, потребно је истаћи да ће решења из овог закона првенствено утицати на особе са инвалидитетом – слепе и слабовиде, као и на друге особе са инвалидитетом које имају потребу да се крећу уз помоћ пса водича, омогућавајући им да се несметано крећу и остварују своја права и обавезе, и на закону засноване интересе. Решења из закона ће утицати и на друга лица која се користе у терапеутске или рехабилитацијске сврхе, такође у правцу омогућавања остваривања њихових права у смислу укључивања у све друштвене токове на равноправној основи, омогућавањем права на кретање на начин како је то овим лицима потребно.

Овај закон ће имати утицаја и на: 1) правна лица која се баве саобраћајем, односно превозом у друмском, железничком, речном, ваздушном, градском и другом саобраћају; 2) јавне службе, односно све који користе објекте у јавној употреби, као што су објекти државних органа, органа територијалне аутономије и јединица локалне самоуправе, других органа и организација, правних и физичких лица, објекте у области образовања, социјалне и здравствене заштите, културе, спорта, туризма, угоститељства и других делатности; 3) сва правна лица која управљају јавним површинама као што су јавне саобраћајнице, тргови, улице, пешачки прелази, паркови, зелене површине и друге површине за кретање и боравак лица; 4) послодавце односно све који располажу простором у којем особа која се креће уз помоћ пса водича обавља послове. Утицај овог закона на наведене субјекте директно се огледа у њиховој обавези да, у року од дванаест месеци од дана ступања на снагу овог закона донесу одговарајуће акте и усагласе начин рада, односно омогуће кретање уз помоћ пса водича свим особама које се крећу уз помоћ пса водича, као и инструкторима паса водича у периоду док траје обука. Осим доношења одлука и омогућавања кретања у наведеном року, даљег утицаја овог закона на наведене субјекте нема, посебно имајући у виду да омогућавање кретања уз помоћ пса водича не проузрокује никаква улагања у смислу обезбеђивања приступачности, изградње, реконструкције објеката и сл. Ова материја је, наиме регулисана Законом о планирању и изградњи („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 81/09 - исправка, 24/11, 121/12, 42-13 - УС, 50/13 - УС и 98/13 - УС) којим је уређено да се објекти високоградње јавне и пословне намене морају пројектовати и градити тако да особама са инвалидитетом, деци и старим особама омогућавају несметан приступ, кретање, боравак и рад. Даље,

правила уређења просторних планova подручја посебне намене, јединица локалне самоуправе и планови генералне и детаљне регулације садрже посебне услове којима се површине и објекти чине приступачни особама са инвалидитетом. Истим законом предвиђене су новчане казне за привредно друштво и друго правно лице које не обезбеди приступ објекту особама са инвалидитетом у складу са стандардима приступачности. Правилником о техничким стандардима приступачности („Службени гласник РС”, број 46/13) ближе се прописују технички стандарди приступачности и разрађују урбанистичко-технички услови за планирање простора јавних, саобраћајних и пешачких површина, прилаза до објеката и пројектовање објеката, како новопројектованих, тако и објеката који се реконструишу (стамбених, објеката за јавно коришћење и др.), као и посебних уређаја у њима. Имајући у виду наведено, овим законом регулише се искључиво омогућавање приступа свим наведеним објектима особи која се креће уз помоћ пса водича, и односи се искључиво на омогућавање кретања пса, док је физичка приступачност регулисана другим прописима.

Даље, потребно је имати у виду и да је могуће очекивати да не буде велики број паса водича, и то из више разлога. Прво, набавка и обука ових паса подразумева дуготрајан процес који може да траје и више од годину дана (сама обука пса траје околико, након које следи и социјализација пса у породици). Такође, нису ни све особе са инвалидитетом заинтересоване за овакву врсту услуге, посебно јер је за поседовање овог пса потребно испунити и одговарајуће услове у смислу смештаја, исхране, неге и др. Пракса у земљама у којима је кретање уз помоћ пса водича уобичајено дуги низ година, указује на чињеницу да се за псе водиче одлучује просечно 6-10% слепих лица, а имајући у виду да у нашој земљи оваквих искустава за сада нема, могуће је очекивати и мањи број лица која би се определила за употребу паса водича, поготово у почетним годинама примене закона. Имајући у виду наведено, јасно следи да нема ни губитака код наведених субјеката, чак ни када је реч о обезбеђивању бесплатног уласка за псе водиче у поједине објекте (нпр. спортске и установе културе, као и јавни превоз), управо из разлога што ће, у односу на укупну популацију, бити релативно мали број ових паса, и то распоређених на територији целе Републике.

Са друге стране, овакви пси су нарочито добро дресирани и научени на услове у којима особа које се креће уз њихову помоћ живи. У том смислу, пси су навикнути на гужву у градским условима, постојање одговарајућег броја људи, и врло добро се сналазе у тим условима. Улога ових паса јесте да помогну особи која се креће уз њихову подршку, и ту улогу у пуној мери савесно обављају не базирајући се на околину. Такође, у свим развијеним земљама света омогућено је овакво кретање, и нису забележени случајеви проблема изазваних од стране ових паса. У смислу наведеног, нема потребе ни за каквим обезбеђивањем посебних услова, без обзира о каквом јавном простору се ради, те се и не може говорити о утицају спровођења овог закона на правна и физичка лица која су у обавези да омогуће његово спровођење.

Самим законом нису предвиђене стимулативне мере за омогућавање кретања уз помоћ пса водича, чак супротно, казним одредбама се предвиђају новчане казне за правна и физичка лица која особи која се креће уз помоћ пса водича или инструктору пса водича забране или не омогуће такво кретање. Наиме, право на слободно кретање свих грађана у оваквим објектима се подразумева, а Уставом је предвиђено да се не сматрају дискриминацијом посебне мере које Република Србија може увести ради постизања пуне равноправности лица или групе лица која су суштински у неједнаком положају са осталим грађанима, као и да све особе са инвалидитетом уживају посебну

заштиту, у складу са законом. Овај закон управо подразумева омогућавање пуне равноправности особама са инвалидитетом које се крећу уз помоћ пса водича у смислу несметаног кретања у свим објектима у јавној употреби и другим наведеним објектима, те нема основа и разлога за предузимање подстицајних мера за имплементацију овог закона.

Поред наведеног, овај закон ће имати утицај и на субјекте који се баве узгојем и обуком паса, јер ће ови субјекти, на равноправној основи - под једнаким условима, моћи да прошире поље делатности и баве се обуком и овакве врсте радних паса, што, у перспективи може да допринесе побољшању њиховог положаја на тржишту.

Основни циљ који се доношењем овог закона постиже јесте омогућавање остваривања права на слободно кретање уз помоћ пса водича, што мора бити регулисано законом, једнако на територији целе Републике Србије, и то на начин како је такво право регулисано и у другим земљама, посебно ЕУ. Регулисање које омогућава остваривање овог права на другачији начин, практично је немогуће, поготово ако се има у виду колико је различитих прописа којима се регулишу поједине области обухваћене овим прописом – све врсте саобраћаја, култура, образовање, здравство, социјална заштита, запошљавање, надлежност јединица локалне самоуправе, територијалне аутономије и др. У смислу наведеног, других ефикасних могућности за решавање питања којима се овај закон бави и нема.

Иначе, како је већ наглашено у делу Образложења код разлога за доношење овог закона, Конвенцијом о правима особа са инвалидитетом, утврђено је да ће у циљу омогућавања самосталног живота и пуног учешћа особа са инвалидитетом у свим сферама живота, државе стране уговорнице предузети одговарајуће мере да особама са инвалидитетом обезбеде приступ, равноправно са другима, физичком окружењу, превозу, информацијама и комуникацијама, укључујући информационе и комуникационе технологије и системе, као и другим погодностима и услугама које су отворене односно које стоје на располагању јавности, како у урбаним тако и у руралним срединама. Исто тако прописано је и да ће државе стране уговорнице предузети ефикасне мере да особама са инвалидитетом обезбеде личну покретљивост са највећим могућим степеном самосталности у време које оне одаберу, да олакшају приступ квалитетним помагалима за кретање, уређајима, технологијама и облицима живе помоћи и посредника у кретању, укључујући њихово стављање на располагање, да обезбеде обуку у вештинама кретања као и специјализованом особљу које ће радити са тим особама, као и да подстакну правна лица која производе помагала, средства и помоћне технологије за кретање да узму у обзир све аспекте покретљивости особа са инвалидитетом. Те мере свакако укључују идентификовање и уклањање препрека и баријера за приступ, какво је и омогућавање кретања, боравка и коришћења различитих објеката што је регулисано овим законом.

Такође, и Стратегијом унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији као циљеви те стратегије утврђени су: уграђивање питања положаја особа са инвалидитетом у опште развојне планове уз изградњу институционалног оквира и операционализацију сарадње на активностима планирања и праћења политика у овој области; унапређење система подршке и услуга усмерених ка кориснику у складу са његовим потребама; повећање укључености особа са инвалидитетом у заједницу стварањем услова за учешће у културном и спортско-рекреативном животу и слободним активностима; чињење доступним социјалних, здравствених и других услуга базираних на правима и потребама корисника, у складу са савременим међународно-прихваћеним методама; осигурање приступа изграђеном окружењу,

приступачном превозу, информацијама, комуникацијама и услугама намењеним јавности; обезбеђивање услова да сви јавни и објекти отворени за јавност, саобраћајна инфраструктура и објекти у функцији јавног превоза путника у свим гранама саобраћаја, буду приступачни за особе са инвалидитетом.

Такође и Европска стратегија за особе са инвалидитетом 2010-2020 – Европа без баријера као основне циљеве поставља оснаживање особа са инвалидитетом да уживају сва права у пуном обиму омогућавањем учешћа у друштву уклањањем различитих баријера и омогућавањем: приступачности, учешћа у друштву, једнакости, запошљавања, образовања и обуке, социјалне заштите, здравља и спровођењем активности које доприносе изједначавању могућности.

2) Какве трошкове ће примена закона створити грађанима и привреди (нарочито малим и средњим предузећима)?

Примена закона неће створити трошкове ни грађанима ни привреди, како је већ детаљно образложено код одговора на питање - На кога ће и како ће највероватније утицати решења у закону, где је наведено да се овим прописом не уређује никаква нова финансијска обавеза ни привредним субјектима ни грађанима. Предмет регулисања овог закона је искључиво право кретања са псима водичима у различитим објектима и на различитим површинама ради омогућавања остваривања различитих, већ постојећих, права, дакле не изискује никаква додатна улагања у смислу физичке приступачности и сл. У одговору на поменуто питање назначен је и минималан утицај на евентуалну измаклу добит неких субјеката (саобраћај, култура, спорт...) у смислу обавезе омогућавања бесплатног уласка паса водича у ове објекте. Наиме, укупан број ових паса је, у односу на број становника, односно укупан број корисника наведених објеката, релативно мали, из чега следи да је занемарљив и евентуални губитак који ови субјекти могу имати.

Са друге стране, различитим мерама и на различитим нивоима се већ подстиче укључивање особа са инвалидитетом у друштвене токове, па се тако нпр. већ остварује право на повлашћену вожњу у унутрашњем путничком саобраћају, на бесплатан улазак на културна и спортска збивања или право на коришћење објеката за спорт и рекреацију без накнаде за саме особе са инвалидитетом, али и персоналне асистенте особа са инвалидитетом. Ова права у наведеним случајевима је потребно само проширити и на псе водиче са којима се особе са инвалидитетом крећу, те је јасно да додатних трошкова уистину и нема када је у питању примена овог закона.

3) Да ли су позитивне последице доношења закона такве да оправдавају трошкове које ће он створити?

Имајући у виду да трошкова за грађане и привреду како је већ наведено нема, позитивне последице које производи овај закон огледају се у смислу изједначавања могућности и омогућавања равноправности свих чланова друштва, и у том правцу су немерљиве за особе са инвалидитетом и друга лица којима се омогућава кретање уз помоћ пса водича, а на која ће закон утицати у смислу остваривања свих права која су до сада била доступна у ограниченом обиму без остваривања права на кретање са псом водичем.

Позитивни ефекти који се постижу овим законом, не односе се само на кретање уз помоћ пса водича и омогућавање покретљивости а тиме и равноправности особа са инвалидитетом. На овај начин се посредно, омогућавањем кретања, омогућава и развој специфичне услуге у нашем систему, услуге за самосталан живот особа са инвалидитетом, која до сада није постојала, а позитивни ефекти се везују и за терапеутска и рехабилитацијска, дакле

здравствена, социолошка и психолошка дејства која зближавање особе са инвалидитетом и пса водича проузрокују. Иначе, добробит која се постиже близином и сталним непосредним контактом између човека и пса је велика и доказана у бројним студијама на ту тему, у којима се указује на позитивне ефекте који се постижу како у психолошком и физиолошком, тако и у социјалном смислу. Пси водичи помажу и омогућавају добробит на различите начине – пружају поверење, подршку, пријатељство и сигурност, смањују стрес, анксиозност, депресију и усамљеност. Лица која се крећу уз помоћ паса водича, нарочито слепе особе и лица која болују од аутизма, стичу осећај независности и веће самосталности, а кретањем подстичу побољшање здравља и социјализацију, односно интеракцију са друштвом.

Не мали ефекат овог закона јесте и разбијање предрасуда о особама са инвалидитетом уопште, развијање кампање која подразумева и схватање шире јавности о постојању и потребама особа са инвалидитетом и тиме у великој мери изједначавање њихових могућности са могућностима свих грађана. Тако нпр. сусрет са особама са инвалидитетом које се крећу уз помоћ пса водича у установама културе, спорта, угоститељства и сл. омогућава свим присутним развијање свести о постојању особа са инвалидитетом и њиховим потребама, што свакако у перспективи доприноси побољшању њиховог целокупног положаја разбијањем различитих предрасуда које евидентно постоје. Са друге стране, кретање у свим средствима јавног превоза омогућава већу приступачност и доводи до лакшег приступа образовању, потребним здравственим услугама, запошљавању и раду. На овај начин утиче се на свеукупан положај особа са инвалидитетом у заједници, и став заједнице о особама са инвалидитетом.

У смислу могућности да се проблем реши и без доношења закона и питања зашто је доношење акта најбољи начин за решавање проблема потребно је нагласити да доношење овог закона омогућава да се, сва лица која се крећу уз помоћ пса водича, слободно и једнако са свим другим грађанима, крећу у превозним средствима у јавном превозу, да користе објекте у јавној употреби, да имају право на приступ и боравак на јавним површинама и радном простору. Уколико се, пак, овај закон не би донео кретање, коришћење и боравак лица која се крећу уз помоћ пса водича би било онемогућено, што је директно супротно тежњи друштва да омогући равноправност свим грађанима, али и подразумева онемогућавање реализације одредаба Конвенције о правима особа са инвалидитетом и других аката којима се утиче на побољшање положаја особа са инвалидитетом. Дакле, да би се постигли сви наведени предвиђени циљеви, доношење закона је у конкретном случају једини начин на који се могу утврдити права и обавезе свих актера на које се поједине одредбе односе, односно једини начин да се постигне жељени циљ у смислу равноправности, приступачности и инклузије свих грађана који се крећу уз помоћ пса водича и то у различитим областима, јесте доношење закона којим се регулише та материја.

4) Да ли се законом подржава стварање нових привредних субјеката на тржишту и тржишна конкуренција?

Омогућавањем спровођења обука паса од стране домаћих инструктора, представља могућност оснивања нових облика организовања одгајивачница паса водича и тиме запошљавања одређеног броја људи као инструктора паса водича.

5) Да ли су све заинтересоване стране имале прилику да се изјасне о закону?

У току израде текста прописа формирана је радна група коју су чинили представници Савеза слепих Србије, Школе за ученике оштећеног вида, „Велко Рамадановић“, Центра за обуку паса, Института за истраживање и

документацију радних паса и Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања.

У поступку припреме закона, након сачињавања текста Нацрта закона од стране поменуте радне групе, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјалне питања спровело је јавну расправу по Програму јавне расправе о Нацрту закона о кретању уз помоћ пса водича који је одредила Влада, односно Одбор за јавне службе, својим актом 05 број: 011-10091/2014 од 11. септембра 2014. године. Иначе је предлог да се приступи изради овог прописа, као и Нацрта закона о употреби знаковног језика, као прописа којима се утиче на равноправан положај и изједначавање могућности особа са инвалидитетом, потекао у непосредном, сталном контакту са представницима Националне организације особа са инвалидитетом Србије - организације која окупља највећи број удружења особа са инвалидитетом као и организацијама појединих категорија особа са инвалидитетом, као што су Савез глувих и наглувих Србије, Савез слепих Србије, Савез друштава за помоћ ментално недовољно развијеним особама Србије и других удружења у којима се окупљају лица која се крећу уз помоћ инвалидских колица.

Јавна расправа је одржана у периоду од 11 - 29. септембра 2014. године за представнике органа јавне власти, јавних предузећа, власнике и кориснике објекта у јавној употреби, удружења грађана посебно слепих и слабовидих особа, стручне јавности, и друге заинтересоване учеснике, а текст Нацрта закона постављен је и на сајт Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања тако да су сви заинтересовани били у прилици да доставе мишљење, примедбе и сугестије непосредно или електронским и писаним путем.

На презентацијама и расправама о Нацрту закона, које су организоване у просторијама Националне организације особа са инвалидитетом Србије у Београду и удружења слепих у Крагујевцу, Нишу, Новом Саду и Београду, учествовали су бројни представници самих удружења особа са инвалидитетом, удружења за бригу и заштиту животиња, органа јавне власти - здравствених, образовних, социјалних и других, представници јединица локалне самоуправе, стручне јавности, предузећа за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом, други заинтересовани учесници и медији.

Након завршетка јавне расправе, од стране Радне групе је извршена анализа свих сугестија и предлога учесника у јавној расправи и сачињен коначан текст Нацрта закона, као и Извештај о спроведеној јавној расправи, с тим што је констатовано да је на свим расправама у најширем смислу похваљена иницијатива за израду овог закона, став о потреби унапређења положаја особа са инвалидитетом и истовремено разбијање предрасуда о могућностима особа са инвалидитетом, конкретна акција у правцу изједначавања могућности и сам текст Нацрта закона.

Најзначајнија мишљења и сугестије које су дате у току трајања јавне расправе, са назнаком ко је предлог дао и напоменом на који начин су предлози уграђени у текст Нацрта закона, односила су се на:

1) посебно навођење права на коришћење, односно улазак и боравак са псом водичем у објекте у области угоститељства, што је предложено од стране представника Центра за самостални живот инвалида Србије, са образложењем да већ постоје негативна искуства када су представници појединих удружења из иностранства гостовали у Републици Србији и нису могли да се хране у ресторанима јер им је приступ забрањен из разлога што се крећу уз помоћ пса водича. Ова примедба је прихваћена и

уграђена у текст члана 5. Нацрта закона, где је, поред навођења других објеката у јавној употреби, посебно назначено да се ради и о објектима у области угоститељства;

2) начин финансирања, односно обезбеђивања развоја услуге кретања уз помоћ пса водича, који би морао бити шири имајући у виду постојеће прописе, а не да се финансирање веже само за средства буџета намењена за програме заштите и унапређења положаја особа са инвалидитетом, посебно имајући у виду начин и намену трошења ових средстава. Овакву напомену су, у истом или сличном облику, изнели представници Савеза дистрофичара Србије, Центра за самостални живот инвалида Србије, Удружења слепих „Бели штап“ и појединих чланова других удружења. Након извршене анализе, примедба је прихваћена а члан 11. Нацрта закона је брисан из више разлога. Пре свега, предмет овог Нацрта закона јесте кретање уз помоћ пса водича, а не креирање услуге социјалне заштите, што је већ уређено Законом о социјалној заштити („Службени гласник РС“, број 24/11). Наиме, чланом 45. поменутог закона уређене су услуге подршке за самосталан живот које се пружају појединцу да би се његове могућности за задовољење основних животних потреба изједначиле са могућностима осталих чланова друштва, а ове услуге обезбеђује јединица локалне самоуправе, осим ако самим Законом о социјалној заштити није предвиђено да их обезбеђује Република Србија. Са друге стране, пси водичи и терапеутски пси су, у складу са чланом 5. став 1. тачка 45) Закона о добробити животиња („Службени гласник РС“, број 41/09), дефинисани као радне животиње које се користе као помоћ човеку у чувању лица или имовине, одбрани, спасавању, трагању и сл. као и у терапеутске сврхе, као подршка особама са инвалидитетом и друге сличне сврхе. Имајући у виду да за само кретање уз помоћ пса водича није потребно обезбеђивати средства, да је већ уређен начин финансирања услуга социјалне заштите и то у највећој мери средствима јединица локалне самоуправе, да се у ове сврхе могу користити и други извори финансирања из буџета као и поклони, донације, пројекти и сл. посебно имајући у виду да су и раније постојале а и сада постоје назнаке за давањем поклона у смислу обезбеђивања паса водича за слепа лица од стране различитих донатора, брисањем овог члана Нацрта закона практично је омогућено и финансирање различитих активности у складу са посебним прописима којима су те активности уређене, а све одредбе овог закона своде се на кретање уз помоћ паса водича, што је и основни циљ самог прописа;

3) начин неге, исхране и бриге о псу водичу, за шта су били заинтересовани чланови удружења слепих, који су, као појединци, нарочито заинтересовани да остваре ово право, односно да буду корисници паса водича. Ово интересовање није исказано као примедба или потреба за допуном прописа, из ког разлога је на самој презентацији ближе појашњено да је предмет овог закона искључиво право на кретање уз помоћ паса и обука људи за кретање уз помоћ паса водича, а не и материја која се односи на саме псе. Нега, исхрана, права и обавезе лица које држе и узгајају псе, ветеринарска брига, обука самих паса и сл. као и казнене одредбе у случају непоштовања утврђених обавеза предмет су већ поменутог Закона о добробити животиња и Закона о ветеринарству („Службени гласник РС“, бр. 91/05 и 30/10), у ком смислу нема основа за поновно регулисање исте материје, те Нацртом закона није ни обухваћено;

4) ознаку коју пас водич треба да има ради препознатљивости и могућност његове заштите у смислу евентуалних допуна прописа који се односе на јавни ред и саобраћај, на начин да се санкционише напад или недолично понашање у односу на пса водича и то првенствено од стране других

суграђана. Предлог је изнет од стране представника Министарства унутрашњих послова, док ће Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања иницијативу о сагледавању могућности за вршење допуна одговарајућих прописа у назначеном правцу упутити надлежном министарству. Што се тиче ознаке коју би требало да имају пси водичи, посебну опрему и слично, чланом 3. Нацрта закона је кроз видно обележавање пса адекватном опремом примедба прихваћена, а ближа разрада је предвиђена кроз посебан подзаконски акт (члан 11.) којим се ближе уређује одговарајућа исправа за псе водиче и инструкторе паса водича;

5) које све услове је потребно да испуњава слепа особа да би могла да се креће уз помоћ пса водича, озбиљно приступање начину спровођења обуке и омогућавању самосталности слепих који користе псе водича, потребу за верификовањем знања за инструкторе за псе водиче и саме псе који долазе из иностранства имајући у виду да у Републици Србији тренутно не постоје узгајивачнице, обучени пси и лица која их обучавају. Предложено је такође и евентуално постојање непристрасне комисије која би сагледавала испуњеност критеријума и могла да изда одговарајућу исправу онемо ко испуњава услове за обављање послова инструктора паса водича, ко је прошао специфичну обуку у иностранству за кретање са псом, а и за саме псе који се увозе из иностранства – на који начин би се верификовало да су пси обучени и поседују одговарајућа знања за вођење, што је напомена чланова више удружења слепих који су заинтересовани за коришћење паса водича, као и чланова удружења која се баве обукама паса. Ове напомене уграђене су у Нацрт закона, и то у члану 10. којим је оспособљавање за кретање са псом водичем уређено у складу са прописима о образовању одраслих, на основу кога овакво образовање може да спроводи само јавно признати организатор образовања одраслих, и то на основу посебних програма прилагођених потребама и могућностима особа са инвалидитетом, којима се стичу знања, способности и вештине за кретање са псом водичем, што обухвата и обуку за самостално кретање, обуку за кретање са псом водичем, обуку за добробит животиња и зоопсихологију. На овакве програме министарство надлежно за послове унапређење положаја особа са инвалидитетом претходно даје мишљење, а статус јавно признатог организатора добија се у оквиру министарства надлежног за послове образовања. Са друге стране, прихваћена је и уграђена у члан 11. Нацрта закона и примедба о постојању комисије која сагледава постојање потребних знања, способности и вештина како за псе водиче, тако и за инструкторе и за лица која су обуке за кретање са псом водичем прошла у иностранству;

6) могућност одузимања пса уколико се према њему не понаша на одговарајући начин, што је напомена чланова удружења слепих, а већ је регулисано прописима о ветеринарству и добробити животиња, и посебно може бити разрађено уговором којим се пас додељује некој особи;

7) обавезно постојање казних одредаба којима се регулише могућност изрицања новчаних казни за она правна и физичка лица која имају обавезу да омогуће кретање уз помоћ паса водича, а то не чине, што је препорука представника јединица локалне самоуправе, што већ је предвиђено самим Нацртом закона, као и могућност да инструктор пса водича сва права на кретање остварује само у току трајања обуке и да у супротном буде кажњен за злоупотребу тих права, што је прихваћено и уграђено у текст кроз чл. 8. и 14.;

8) потребу сталне медијске и друге кампање, као и укључивања у што већој мери и јединица локалне самоуправе, посебно имајући у виду да су нпр. градски превоз, начин држања кућних љубимаца и сл. у њиховој надлежности, што подразумева и продужавање временског периода почетка

примене закона ради добијања времена за усаглашавање начина поступања од стране свих субјекта на које се закон односи, истовремено имајући у виду да у Републици Србији до сада није постојао ни сличан пропис, нити право на улазак и боравак у различитим срединама за било какве животиње. Овакве примедбе и сугестије наглашене су од стране удружења за добробит животиња, удружења особа са инвалидитетом и од стране присутних медија, а што би представљало и специфичан начин разбијања предрасуда које евидентно постоје у нашем друштву када су у питању особе са инвалидитетом. Рад на овом Нацрту закона је, од стране удружења особа са инвалидитетом са којима се константно сарађује и самог Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања и предузет као почетна активност када је у питању унапређење положаја особа са инвалидитетом омогућавањем оваквог кретања. Овај рад се наставља не само различитим кампањама, него и учествовањем у креирању свеобухватне обуке за кретање уз помоћ пса водича, сагледавањем могућности за набавку и дресуру паса у Републици Србији, истицањем примера добре праксе и сензибилизацијом јавности на сваки могући начин и у што већој мери, а посебно и кроз надзор над применом самог закона, што је предвиђено да се врши од стране самог министарства. Са друге стране, у завршној одредби уређено је и да ће се закон почети примењивати протеклом роком од годину дана од дана његовог ступања на снагу;

9) сам термин „тренер пса водича“ и „пас водич“, који су, како је истакнуто од стране центара за обуку паса и Удружења слепих „Бели штап“, можда превише уски и указују на то да се пас само тренира, а како се ради о обухватној и компликованој обуци и сталном праћењу, као и социјализацији пса у породици, могао би да се користи термин „инструктор“, док би за саме псе могла да се направи већа дистинкција између паса водича и терапеутских паса и да се користи други термин. Ова сугестија је прихваћена и уграђена у текст закона, у делу који се односи на термин „инструктор“ којим је замењен термин „тренер“ док је термин „пас водич“ задржан из основног разлога јер је предложен и прихваћен од стране највећег броја удружења особа са инвалидитетом и самих особа са инвалидитетом као корисника. Овај термин је препознатљив за њихове чланове који су превасходни корисници паса водича, и са друге стране, оваквим термином особе са инвалидитетом већ владају, те би у супротном било забуне о каквим псима се ради;

10) код дефиниције права на кретање паса који се користе као водичи, у терапеутске и друге сврхе, требало би посебно додати и рехабилитацијске сврхе, што се разликује од других наведених сврха, а што је предложено од стране представника Школе за основно и средње образовање „Милан Петровић“ из Новог Сада, прихваћено и уграђено у члан 3. Нацрта закона;

11) да се појасне дефиниције у члану 3. и начин омогућавања остваривања права јер из текста остаје нејасно да ли све особе имају безусловно право или неко и ко о томе одлучује, где пас пролази обуку, као и ко може да изда „одговарајућу исправу“ како за пса, тако и за тренера, иако је можда примеренији термин „инструктор“, што је предложено од стране Удружења „ПаСистент“. Примедба о термину „инструктор“ је прихваћена и уграђена у одговарајуће одредбе закона, као и појашњење појма одговарајуће исправе и комисије коју образује министарство надлежно за послове унапређења положаја особа са инвалидитетом (члан 3. и 11.). Што се тиче навођења речи безусловно, сугестија није уграђена у текст Нацрта закона, јер се самим законом не праве изузеци у остваривању овог права, док је са друге стране уређено да ће се ближи услови и начин коришћења објеката у области здравствене заштите прописати посебним правилником, који споразумно

доносе министри надлежни за послове здравља и унапређења положаја особа са инвалидитетом. Разлог оваквог регулисања је чињеница да се кретање и боравак у објектима који служе за здравствену заштиту може у појединим случајевима ограничити из разлога заштите здравља већег броја становника, поготово када се ради о породилиштима, клиникама за инфективне болести и сличним објектима. Посебна примедба од стране истог удружења односила се на члан 10. и појашњење ко доноси програме обуке, што је већ наведено у ставу 1. истог члана и везује се за јавно признате организаторе активности образовања одраслих, у складу са Законом о образовању одраслих („Службени гласник РС”, број 55/13);

12) Удружење слепих „Бели штап” доставило је следеће примедбе: 1) да је за овај закон потребно спровести у оквиру дуже, транспарентне јавне расправе у довољно дугом трајању која укључује и друге ресурсе-здравље, саобраћај, заштиту животне средине, добробит животиња и сл. и посебно међународне експерте а да треба да се спроводи у приступачном окружењу. О начину организовања и спровођења јавне расправе, дужини трајања и укљученим учесницима дат је детаљан приказ у овом извештају, са напоменом да је Удружење слепих „Бели штап” благовремено упознато са намером приступања изради овог закона и могућности да се прикључи тој активности заједно са Савезом слепих Србије, чему се није одазвало. Што се тиче приступачности, управо из тог разлога презентације су организоване у просторијама удружења особа са инвалидитетом, а у Београду два пута имајући у виду да су приступачне просторије Националне организације особа са инвалидитетом Србије; 2) да је потребно проширити и основна начела на којима се закон заснива, укључујући уважавање разлика и прихватање особа са инвалидитетом као дела људске разноликости и човечанства, једнаких могућности и равноправности жена и мушкараца, што није прихваћено јер је већ обухваћено постојећим начелима поштовања људских права и достојанства, укључености, једнакости и забране дискриминације; 3) да закон треба да дефинише право на услугу подршке пса водича и пса асистента, као и обуку тих паса, што није прихваћено јер је предмет овог закона искључиво право на кретање уз помоћ пса водича, да се не може регулисати ни обука паса која је предмет регулисања на основу прописа о добробити животиња, као и да је пас водич већ дефинисан као онај који се користи као подршка особама са инвалидитетом, у терапеутске и друге сврхе те да нема разлога за различито дефинисање паса у односу на активности које обављају и коначно из разлога што се поједине услуге социјалне заштите дефинишу и развијају применом одредаба Закона о социјалној заштити; 4) да нису испоштовани међународни и европски стандарди који се односе на псе водиче и псе асистенте, као и инструкторе за мобилност. Ова примедба је дата без навођења у којим одредбама нису испоштовани ЕУ стандарди и шта то тачно није испоштовано, те на који начин би требало регулисати. У смислу наведеног, како није било наведено на који начин и које одредбе би требало изменити, Радна група није била у могућности да примедбе разматра; 5) да је потребно проширити број корисника услуга и термин „тренер” заменити термином „инструктор за пса водича и пса помагача”. Примедба која се односи на број корисника није прихваћена јер су чланом 3. Нацрта закона већ наведена лица и обухваћена не само лица која имају статус особе са инвалидитетом него и друга лица која псе користе у терапеутске и друге сличне сврхе, те се поставља питање на који начин би се број корисника уопште могао проширити, као и шта би се могло постићи тим проширењем, док је примедба која се односи на термин прихваћена и уграђена у текст Нацрта закона у складу са примедбама већине учесника јавне расправе; 6) ограничавање дефиниције „објекта у јавној употреби” на објекте које користе органи јавне власти и укључивање свих

објеката и свих ситуација у којима би могао да буде ускраћен равноправан приступ и коришћење корисницима пса водича које превазилазе дефиницију „организација и правних лица којима је поверено вршење јавних овлашћења” што је прихваћено и уграђено у члан 5. текста Нацрта закона; 7) да је потребно дефинисати спровођење обуке паса водича и пса помагача, као и обуку особа корисника паса и неопходну припрему за тај процес, што није прихваћено, како је већ наведено тачком 5) овог извештаја, из разлога што обука паса није предмет овог закона, а обука корисника је дефинисана у складу са одговарајућим прописима; 8) образложено дефинисати из којих средстава и у ком обиму се планира развој услуге подршке пса водича – одговарајући члан је измењен у складу са примедбама учесника јавне расправе, а објашњено у тачки 2) овог извештаја; 9) усклађивање текста закона са стандардима и дефиницијама из Конвенције УН о правима особа са инвалидитетом и Стратегије о унапређењу положаја особа са инвалидитетом 2007-2015 посебно у погледу дефиниције особа са инвалидитетом, што није прихваћено јер се овим прописом не врши дефинисање особе са инвалидитетом него се само наводе лица која имају право да се крећу уз помоћ пса водича; 10) да се на одговарајући начин изврше и измене и допуне Закона о социјалној заштити којим би се коришћење паса водича дефинисало као нова врста услуге, као и измене Закона о образовању одраслих без образложења начина и разлога предлагања ових измена; 11) да се законом уреди и да сви корисници уживају правну заштиту у складу са Уставом, међународним стандардима, националним прописима о забрани и спречавању дискриминације;

13) да се у члану 3. код дефиниције пса водича, из речи које се односе на посебну обуку дода „у складу са посебним прописом”, што је предложено од стране Удружења за добробит животиња „Линк” и уграђено у текст, да се шире дефинише члан 5. који се односи на објекте у јавној употреби, што је прихваћено и уграђено у текст, као и да се регулише ослобођење од обавезе чишћења испрљане јавне површине, што није прихваћено из разлога што је то предмет регулисања на нивоу јединица локалне самоуправе и из разлога што се право на кретање не односи само на слепе и слабовиде особе него и на друга лица која псе користе у терапеутске и друге сврхе, а сам пас водич је веома озбиљно обучен, као и човек који се креће уз његову помоћ тако да је и вршење физиолошких потреба део обуке и тачно се зна на који начин и где је то могуће.

6) Које ће се мере током примене закона предузети да би се остварило оно што се доношењем закона намерава?

Законом се предвиђа доношење подзаконског акта, и то правилника о ближим условима и начину коришћења објеката у јавној употреби у области здравствене заштите од стране особе која се креће уз помоћ пса водича, који споразумно прописују министар надлежан за послове здравља и министар надлежан за послове унапређења положаја особа са инвалидитетом у року од шест месеци од дана ступања на снагу закона.

Са друге стране, чланом 15. предвиђено је да ће државни органи, органи територијалне аутономије и локалне самоуправе, други органи и организације, правна и физичка лица усагладити одлуке и начин рада са одредбама овог закона у року од шест месеци од дана његовог ступања на снагу, а предвиђено је и да закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”, а да ће почети да се примењује протеком рока од шест месеци од дана ступања на снагу овог закона. Разлог за овакво регулисање управо јесте постојање рока од годину дана у ком периоду је

потребно, широком акцијом која обухвата све органе и организације, послодавце и цивилни сектор, упознати све заинтересоване о потреби омогућавања остваривања ових права. У овом периоду ће надлежно министарство, у сарадњи са организацијама особа са инвалидитетом спровести кампању на основу које ће детаљно упознати све на које се закон односи о начину његовог спровођења у пракси. У смислу наведеног, предвиђа се дакле и спровођење посебне кампање, која би обухватила целу територију Републике Србије, а на којој би се, директно и непосредно упознавали представници свих релевантних органа и организација, правних и физичких лица, о самом закону и обавезама које на основу његове примене следе. Са друге стране, и кроз медијску кампању, која обухвата набавку одређеног броја паса водича и њихово представљање, деловало би се и на ширу јавност, у смислу упознавања са правима особа са инвалидитетом и са основним циљем лакшег омогућавања остваривања предвиђеног права.

ИЗЈАВА О УСКЛАЂЕНОСТИ СА ПРОПИСИМА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

1. Овлашћени предлагач прописа: Влада

Обрађивач: Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања - Сектор за заштиту особа са инвалидитетом, искључива надлежност

2. Назив прописа

Предлог закона о кретању уз помоћ пса водича - Guide Dog Assistance Law

3. Усклађеност прописа са одредбама Споразума о стабилизацији и придруживању између Европских заједница и њихових држава чланица, са једне стране, и Републике Србије са друге стране („Службени гласник РС”, број 83/08) (у даљем тексту: Споразум), односно са одредбама Прелазног споразума о трговини и трговинским питањима између Европске заједнице, са једне стране, и Републике Србије, са друге стране („Службени гласник РС”, број 83/08) (у даљем тексту: Прелазни споразум)

а) Одредба Споразума и Прелазног споразума која се односе на нормативну саржину прописа

Не постоје одредбе Споразума и Прелазног споразума које се непосредно односе на нормативну садржину прописа. Једина одредба Споразума која се може односити на овај пропис садржана је у Наслову 8. Политике сарадње Члан 101. став 2. који гласи:

Стране ће сарађивати у олакшавању реформе политике запошљавања у Србији, у контексту јачања привредне реформе и интеграције. Сарадња ће такође бити усмерена ка прилагођавању система социјалног осигурања новим економским и социјалним захтевима и укључиваће усклађивање законодавства у Србији о радним условима и једнаким могућностима за жене и мушкарце, за особе са инвалидитетом и припаднике мањинских и других осетљивих група, као и побољшању степена заштите здравља и безбедности радника, узимајући као параметар постојећи степен заштите у Заједници

б) Прелазни рок за усклађивање законодавства према одредбама Споразума и Прелазног споразума

/

в) Оцена испуњености обавезе које произлазе из наведене одредбе Споразума и Прелазног споразума

/

г) Разлози за делимично испуњавање, односно неиспуњавање обавеза које произлазе из наведене одредбе Споразума и Прелазног споразума

/

д) Веза са Националним програмом за усвајање правних тековина Европске уније

/

4) Усклађеност прописа са прописима Европске уније

Не постоје прописи Европске уније које се односе на нормативну садржину прописа. Једини основ садржан је у Повељи о основним правима (12007P026 Charter of Fundamental Rights of the European Union, Title III: Equality, Article 26 – Integration of persons with disabilities), члан 26. Интеграција особа с инвалидитетом, којим је утврђено да:

Унија признаје и поштује право особа са инвалидитетом да користе мере којима је циљ осигурање независности, друштвене и професионалне укључености и њихово учешће у животу заједнице.

а) Навођење примарних извора права ЕУ и усклађеност са њима

/

б) Навођење секундарних извора права ЕУ и усклађеност са њима

/

в) Навођење осталих извора права ЕУ и усклађеност са њима

/

г) Разлози за делимичну усклађеност, односно неусклађеност

/

д) Рок у којем је предвиђено постизање потпуне усклађености прописа са прописима Европске уније

/

5. Уколико не постоје одговарајући прописи Европске уније са којима је потребно обезбедити усклађеност треба констатовати ту чињеницу. У овом случају није потребно попуњавати Табелу усклађености прописа.

Не постоје правни прописи ЕУ са којима је потребно обезбедити усклађеност.

Земље чланице саме обезбеђују једнакост и креирају мере којима се то чини, а једна од мера јесте коришћење пса водича за особе којима је то потребно. Прописи којима се регулише ова материја постоје у земљама ЕУ.

6. Да ли су претходно наведени извори права ЕУ преведени на српски језик?

/

7. Да ли је пропис преведен на неки службени језик ЕУ?

Не

8. Учешће консултаната у изради прописа и њихово мишљење о усклађености?

Не